

Sygnatura akt XII C 65/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 12 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Małgorzata Małecka

Protokolant:p.o. stażysty W. F.

po rozpoznaniu w dniu 9 marca 2015 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa K. O.

przeciwko A. M.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 43.412 zł (czterdzieści trzy tysiące czterysta dwanaście złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 marca 2015 r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo co do kwoty 56.588 zł (pięćdziesiąt sześć tysięcy pięćset osiemdziesiąt osiem złotych) oraz ustawowych odsetek od kwoty 43.412 zł (czterdzieści trzy tysiące czterysta dwanaście złotych) od dnia 28 lutego 2012 r. do dnia 11 marca 2015 r.;

III. umarza postępowanie w pozostałych zakresie;

IV. koszty procesu rozdziela stosunkowo obciążając nimi powódkę w 59% a pozwaną w 41% i z tego tytułu:

1. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2748,88 zł,

2. nakazuje ściągnąć od powódki na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 878,26 zł, w tym:

a) kwotę 288,26 zł tytułem wynagrodzenia biegłego,

b) kwote 590 zł tytułem uzupełniającej opłaty sądowej od pozwu,

3. nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 610,30 zł, w tym:

a) kwotę 200,30 zł tytułem wynagrodzenia biegłego,

b) kwotę 410 zł tytułem uzupełniającej opłaty sądowej od pozwu.

/-/ Małgorzata Małecka

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do Sądu Okręgowego w Poznaniu **powódka K. O.**, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, domagała się zasądzenia na jej rzecz od **pozwanej A. M.** kwoty 112 500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 lutego 2012 r. do dnia zapłaty, a także zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych, przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność powódki lub pełnomocnika oraz zwolnienia od ponoszenia opłaty sądowej od pozwu ponad kwotę 1 000 zł. W uzasadnieniu powódka podała, że jako spadkobierca ustawowy nie otrzymała w żadnej postaci należnego zachowku po jej zmarłej 25 stycznia 2004 r.

babci, K. P. (1). K. P. (1) w drodze testamentu do całości spadku powołała swoją córkę – pozwaną A. M., pomijając swoich pozostałych spadkobierców ustawowych, tj. dwie wnuczki (w tym powódkę) - córki jej zmarłego w (...) syna R. P..

Według powódki, spadkodawczyni w chwili śmierci pozostawiła po sobie działkę gruntu nr (...) o powierzchni 0,0075 ha. Do spadku należy również doliczyć darowizny dokonane przez spadkodawczynię na rzecz pozwanej. Na podstawie umowy darowizny zawartej w dniu 27 listopada 1995 r. spadkodawczyni przeniósła na rzecz córki 1/2 część nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) obejmującej działkę nr (...) o powierzchni 465 m², zabudowaną budynkiem mieszkalnym. Przeniesienie pozostałego udziału w tej nieruchomości na rzecz pozwanej nastąpiło 25 kwietnia 2002 r. na podstawie umowy o zniesienie współwłasności nieruchomości, która w ocenie powódki odpowiadała treści umowy darowizny i również powinna podlegać zaliczeniu do spadku. Zdaniem powódki, wartość wchodzącej w skład spadku działki nr (...) oraz darowizn zabudowanej działki nr (...) kształtuje się kwotą 850 000 zł, zatem należny jej zachówek wynosi 106 250 zł. Powódka nie wykluczyła, że K. P. (1) mogła pozostawić po sobie również inny majątek.

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił wniosek powódki o zwolnienie od kosztów sądowych. Złożone przez powódkę zażalenie Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2013 r. uzasadniając, iż powódka ma możliwość uiszczenia opłaty od pozwu w kwocie przekraczającej 1 000 zł (tj. w pozostałej kwocie 4 313 zł) bez uszczerbku dla utrzymania swojego i swojej rodziny.

W piśmie przygotowawczym z dnia 21 maja 2013 r. powódka ograniczyła wielkość dochodzonego roszczenia do kwoty 80 000 zł, powołując się na wszystkie dotychczasowe twierdzenia i wnioski pozwu oraz na brak możliwości finansowych pozwalających jej na uiszczenie opłaty od pozwu od pierwotnie dochodzonej kwoty, tj. 112 500 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwana A. M., reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, domagała się oddalenia powództwa oraz zasądzenia na jej rzecz od powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych. Uzasadniając swoje stanowisko pozwana wskazała, że jedynym przedmiotem dziedziczenia po K. P. (1) jest działka nr (...) o wartości 20 250 zł, a wartość zachowku przypadającego powódce wynosiłaby 2 531,25 zł. Pozwana nie zgodziła się z twierdzeniami powódki, że dokonana 25 kwietnia 2002 r. przez A. M. i K. P. (1) czynność prawna polegająca na zniesieniu współwłasności nieruchomości, stanowiła darowiznę. W drodze tej umowy pozwana stała się wyłączną właścicielką tej nieruchomości, ale jednocześnie zobowiązała się do szeregu świadczeń na rzecz matki. Zdaniem pozwanej, wartość działki nr (...) wynosi 700 000 zł. Ponadto pozwana wskazała, iż nieprawdziwe jest twierdzenie, jakoby R. P. nie otrzymał żadnych darowizn. W dniu 25 stycznia 1979 r. R. P. z żoną H. P. otrzymali od K. i J. P. tytułem darowizny działkę nr (...) położoną w P. przy ul. (...) o wartości 71 692 zł. Według wiedzy pozwanej R. P. otrzymał od rodziców również mieszkanie położone przy ul. (...) o nieznaney jej wartości. Pozwana domagała się zaliczenia wymienionych darowizn na poczet zachowku podnosząc, że ich wartość przewyższa wartość darowizny z dnia 27 listopada 1995 r. oraz wyliczonej przez pozwaną kwoty 2 531,25 zł, proponowanej w postępowaniu o zawarcie ugody.

Odnosząc się do twierdzeń pozwanej, powódka podniosła, że z przedłożonego przez pozwaną odpisu umowy darowizny działki nr (...) wynika, iż darczyńcami byli małżonkowie K. i J. P., a więc spadkodawczyni K. P. (1) mogła dokonać darowizny jedynie 1/2 udziału we własności ww. działki. Nadto, darowizna ta dokonana została nie wyłącznie na rzecz syna R., lecz do jego wspólności majątkowej z żoną H., tak więc otrzymana przez niego darowizna od spadkodawczyni odpowiada zaledwie 1/2 wartości jej udziału w 1/2 części własności tej działki. Powódka zaprzeczyła, aby mieszkanie przy ul. (...) w P. było przedmiotem darowizny spadkodawczyni na rzecz jej ojca. Ponadto powódka rozszerzyła powództwo w ten sposób, że wniosła o zasądzenie od pozwanej kwoty 100 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 lutego 2012 r. do dnia zapłaty. Jako powód podała, iż w skład spadku po K. P. (1) wchodzi również działka nr (...) położona w P. na R., o czym nie wiedziała w chwili składania pozwu.

W piśmie z dnia 8 sierpnia 2013 r. pozwana podtrzymała dotychczas złożone wnioski, dowody i twierdzenia. Odnosząc się do kwestii darowizny działki nr (...), pozwana oddała pod rozagę Sądu, jaką część tej darowizny Sąd doliczy do zachowku. W kwestii przekazania przez K. i J. P. synowej i synowi mieszkania przy ul. (...) w P. pozwana wniosła o

zobowiązanie powódki do złożenia dokumentu, z którego będzie wynikać, że mieszkanie w chwili przekazania miało charakter mieszkania komunalnego. Pozwana zaznaczyła, iż na rozprawie w dniu 30 lipca 2013 r. złożyła dokumenty, z których wynika, że działka nr (...) orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w P. z dnia 22 września 1952 r. została wywłaszczona na rzecz Skarbu Państwa.

W piśmie przygotowawczym z dnia 28 sierpnia 2013 r. powódka zaprzeczyła, aby mieszkanie przy ul. (...) w P. było kiedykolwiek przedmiotem przekazania przez K. i J. P. na rzecz jej rodziców, wyjaśniając, że zajmowali je na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale, a po śmierci ojca powódki zostało zakupione przez jej matkę.

Pismem z dnia 4 września 2013 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego P. poinformował, że A. M. na okoliczność nabycia praw do spadku po K. P. (1) w dniu 17 listopada 2009 r. oświadczyła do protokołu, iż zmarła nie pozostawiła żadnego majątku oraz, że toczy się postępowanie o zwrot nieruchomości o pow. 75m², położonej przy ul. (...), zabranej na projektowaną drogę. O zmianie właściciela tejże nieruchomości Starosta (...) zawiadomił urząd 27 maja 2010 r.

Pozwana w piśmie z dnia 7 listopada 2013 r. podtrzymała dotychczas złożone wnioski, dowody i twierdzenia. Ponadto wniosła o powołanie biegłego z dziedziny szacowania nieruchomości celem wyceny nieruchomości znajdujących się w P. przy ul. (...) – trzech działek nr (...) oraz o oddalenie wniosku powódki o dokonanie wywiadu w Urzędzie Skarbowym celem ustalenia jakie składniki spadku po K. P. (1) zostały wskazane przez pozwaną w postępowaniu podatkowym.

Na rozprawie przeprowadzonej w dniu 16 stycznia 2014 r. strony oświadczyły, że wnoszą i wywodzą jak dotychczas. Pełnomocnik powódki oświadczył, że ostatecznie stanowisko co do składników spadku po K. P. (1) podejmie po zapoznaniu się z treścią pisma Naczelnika Urzędu Skarbowego P. z 4 września 2013 r.. Powódka wyjaśniła, że razem z matką wystąpiły o ustanowienie drogi koniecznej dla działki nr (...) przy ul. (...).

Pozwana wskazała, że w skład spadku po K. P. (1), oprócz nieruchomości położonej przy ul. (...) i nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), nie wchodziły żadne inne składniki, albowiem jej matka nie zostawiła żadnej biżuterii ani oszczędności.

Pismem z dnia 30 stycznia 2014 r. pełnomocnik pozwanej podtrzymał dotychczasowe twierdzenia, w tym m.in. stanowisko, że działka nr (...) na R. w P. została wywłaszczona na rzecz Skarbu Państwa.

Dnia 10 września 2014 r. biegły sądowy dokonał wyceny nieruchomości obejmujących działki nr (...) położone przy ul. (...) w P. oraz działki nr (...) na R.. Na rozprawie w dniu 12 stycznia 2015 r. biegły odniósł się do uwag strony powodowej zawartych w piśmie z dnia 28 października 2014 r., dotyczących zastosowania współczynnika obniżającego wartość szacowanej działki nr (...). Po stosownych wyjaśnieniach, strony nie wniosły więcej zastrzeżeń do dokonanej wyceny.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

K. P. (1) wraz z mężem J. P. w dniu 7 czerwca 1958 r. zakupili nieruchomość o powierzchni 719 m², położoną przy ul. (...) w P.. Nieruchomość tę, składającą się z trzech działek: nr (...), małżonkowie zakupili ze swego dorobku na mocy wspólności ustawowej.

Bezsporne, a ponadto dowody:

- kserokopia wypisu aktu notarialnego rep. A.I. (...) (k. 62 akt)

Działkę nr (...) o powierzchni 179 m², położoną przy ul. (...) w P., w dniu 25 stycznia 1979 r. małżonkowie K. i J. P. przekazali na rzecz swego syna R. P. i jego żony H. P. tytułem darowizny. Działka weszła w skład ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej obdarowanych. Działka nr (...) została bezciążarowo odłączona z nieruchomości wpisanej do KW (...) i urządzono dla niej nową księgę wieczystą nr (...). Wartość nieruchomości obejmującej działkę nr (...) wg stanu na dzień 25 stycznia 1979 r. i cen z 10 września 2014 r. wyniosła 84 636 zł. R. P. zmarł 17 września 1981 r. Spadek po R. P. na podstawie ustawy nabyli: jego żona H. P. oraz jego dzieci M. P. i K. P. (2) (obecnie K. O.) – po 1/3 części.

Bezsporne, a ponadto dowody:

- kserokopia wypisu aktu notarialnego – umowy darowizny, rep. A.II nr 774/79 (k. 63-64 akt)
- wydruk z podsystemu dostępu do Centralnej Bazy Danych Ksiąg Wieczystych KW nr (...) (k. 65-72 akt)
- kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu Wydział III Cywilny z dnia 29 listopada 1985 r. sygn. akt IIINs2886/85/7 (k. 18 akt)
- opinia biegłego sądowego z dodatkowymi wyjaśnieniami (k. 161 – 237, 51-53 akt)

J. P. zmarł 24 grudnia 1991 r. Na mocy dziedziczenia testamentowego spadek po nim objęła w całości jego żona K. P. (1), co zostało stwierdzone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 23 października 1995 r. sygn. akt Ns 3202/95/2.

Bezsporne, a ponadto dowód: kserokopia wypisu aktu notarialnego – umowy darowizny, rep. A.2269/95 (k. 24-25 akt)

W dniu 27 listopada 1995 r. K. P. (1) podarowała swej córce A. M. połowę nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), położoną w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Poznaniu prowadził księgę wieczystą (...). Działka, której powierzchnia wynosi 465 m², jest zabudowana budynkiem mieszkalnym sześciopiętrowym o powierzchni mieszkalnej (...) m². Wartość rynkowa udziału wynoszącego 1/2 nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) wg stanu na dzień 27 listopada 1995 r. i cen z 10 września 2014 r. to 312 614 zł.

Bezsporne, a ponadto dowody:

- kserokopia wypisu aktu notarialnego – umowy darowizny, rep. A.2269/95 (k. 24-26 akt)
- opinia biegłego sądowego (k. 161 – 237 akt)

K. P. (1) i jej córka A. M. jako współwłaścicielki zabudowanej jednorodzinny domem mieszkalnym nieruchomości, położonej w P. przy ul. (...), stanowiącej działkę nr (...), w dniu 25 kwietnia 2002 r. dokonały zniesienia współwłasności tejże nieruchomości w ten sposób, że wyłączną właścicielką całej przedmiotowej nieruchomości stała się A. M.. Z tytułu zniesienia współwłasności K. P. (1) oraz A. M. nie miały względem siebie żadnych dopłat pieniężnych ani żadnych innych roszczeń. A. M. wyraziła zgodę na dotychczasowe, nieodpłatne i nieograniczone w czasie zamieszkiwanie w budynku mieszkalnym przez swoją matkę K. P. (1) na dotychczasowych warunkach, a nadto zobowiązała się otoczyć matkę troskliwą opieką, pomagać jej we wszelkich sprawach życiowych, a w razie choroby zapewnić pielęgnację i specjalistyczną opiekę medyczną. Wartość udziału wynoszącego 1/2 nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) wg stanu na dzień 25 kwietnia 2002 r. i cen z 10 września 2014 r. to 312 614 zł.

Bezsporne, a ponadto dowody:

- kserokopia wypisu aktu notarialnego – umowy o zniesienie współwłasności nieruchomości rep. A.1241/2002 (k. 27-29 akt)
- odpis zupełny księgi wieczystej nr (...) (k. 19-22 akt)
- opinia biegłego sądowego (k. 161 – 237 akt)

K. P. (1) zmarła w dniu 25 stycznia 2004 r. Spadek po niej, na podstawie własnoręcznego testamentu sporządzonego 25 października 1988 r., otwartego i ogłoszonego w dniu 28 stycznia 2009 r., nabyła w całości jej córka, pozwana A. M..

Bezsporne, a ponadto dowód:

- odpis postanowienia Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z dnia 10 kwietnia 2009 r. sygn. akt: (...)o stwierdzeniu nabycia spadku po K. P. (1)(k. 17 akt) .

Nieruchomość położona przy ul. (...) w P., obejmująca działkę nr (...), jako własność K. i J. P. w latach 60. XX wieku została wywłaszczona na rzecz Skarbu Państwa. Jej zwrot nastąpił na podstawie decyzji Starosty (...) z dnia 2 marca 2010 r. na rzecz pozwanej A. M., córki i spadkobierczyni K. P. (1). Działka stanowi niezabudowaną nieruchomość gruntową o powierzchni 0,0075 ha (75m²), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...). Działka nie posiada dostępu do drogi publicznej. Wartość tej działki według stanu na dzień 25 stycznia 2004 r. i cen z dnia 10 września 2014 r. wynosiła 34 990 zł.

Bezsporne, a ponadto dowody:

- opinia biegłego sądowego (k.161-237akt)

- pismo Naczelnika Urzędu Skarbowego P. z dnia 4 września 2013 r. wraz z załącznikami (k. 108 akt)

K. P. (1) figuruje jako właścicielka nieruchomości gruntowej, stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 0.03.40 ha, dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Dowody:

- postanowienie Sądu Powiatowego dla m. P. z 8 grudnia 1952 r. (k. 135 akt)

- odpis zwykły księgi wieczystej nr (...) (k. 83 – 83 akt)

Lokal mieszkalny nr (...) w domu nr 9 przy ul. (...) w P. syn K. P. (1), R. P., zajmował jako najemca na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale z dnia 9 października 1974 r. Do zajmowania lokalu łącznie z najemcą uprawnione były: jego żona H. P., córka M. P. oraz teściowa Z. Ś.. Lokal ten zakupiła matka powódki, H. P., w dniu 1 lutego 1990 r.

Dowody:

- kserokopia decyzji (...) Dzielnicowego P. o przydziale lokalu mieszkalnego (k. 104 akt)

- kserokopia odpisu aktu notarialnego - umowy sprzedaży lokalu, rep. A.I 620/90 (k. 105 - 106 akt)

Powyższe ustalenia Sądu znajdują uzasadnienie we wszystkich przeprowadzonych dowodach, które zostały powołane przy ustalaniu podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Na podkreślenie zasługuje, że ustalony w niniejszej sprawie stan faktyczny był w zasadzie bezsporny, albowiem nie było kwestionowany przez żadną ze stron. Sąd w całości dał wiarę zebranemu w sprawie materiałowi dowodowemu w postaci dokumentów, albowiem żadna ze stron nie podważała ich wiarygodności, a Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie co do zasady, jednakże nie co do wysokości.

Prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, zaliczonym do kręgu uprawnionych do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, tj. choćby spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy. Uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachowek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania

do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek). Stąd jednoznaczny wniosek, że o powstaniu na rzecz uprawnionego do zachowku roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy otrzymał on w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Jeżeli otrzymał, roszczenie o zachówek nie przysługuje mu. Jeżeli natomiast nie otrzymał, ma on przeciwko spadkobiercom roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Roszczenie o zachówek przysługuje choćby spadkobierca - adresat roszczenia sam też był uprawniony do zachowku. Powyższy wniosek znajduje potwierdzenie w przepisie art. 999 k.c. regulującym sytuację, w której spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku. Przy czym w takim przypadku, odpowiedzialność spadkobiercy obowiązanej do zapłaty zachowku, który sam jest uprawniony do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek.

W dniu 28 stycznia 2009 r. w Sądzie Rejonowym Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu został otwarty i ogłoszony własnoręczny testament z dnia 25 października 1988 r. K. P. (1) zmarłej 25 stycznia 2004 r. Zgodnie z treścią testamentu spadkodawczyni do całości spadku powołała swoją córkę – pozwaną A. M., a pominęła zupełnie pozostałych swoich spadkobierców ustawowych. Syn spadkodawczyni K. P. (1), a ojciec powódki, R. P. zmarł w dniu 17 września 1981 r. Wobec przedstawionych okoliczności oraz normy art. 931 § 1 i 2 k.c., gdyby K. P. (1) nie pozostawiła testamentu, jej spadkobiercami ustawowymi byłyby: jej córka pozwana A. M. w 1/2 części oraz córki jej zmarłego syna R.: M. K. i powódka K. O., każda z nich po 1/4 części. Tym samym, powódce jako wnuczce spadkodawczyni przysługiwało prawo do zachowku w wysokości połowy jej udziału spadkowego (1/2 z 1/4). Odpowiedzialność pozwanej do zaspokojenia roszczenia powódki wynika z faktu, iż jako jedyna została powołana do całości spadku po K. P. (1).

W kolejnym etapie należało ustalić tzw. substrat zachowku (art. 993-995 k.c.). Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku, i cen z chwili orzekania o zachowku (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną - z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSP 1988, nr 2, poz. 27), a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku (art. 995 § 1 k.c.).

W skład spadku po K. P. (1) należało zaliczyć nieruchomości położoną przy ul. (...) w P., obejmującą działkę nr (...) o powierzchni 0,0075 ha. Działkę tę K. P. (1) i jej mąż J. P. nabyli na własność w dniu 7 czerwca 1958 r. do wspólności majątkowej małżeńskiej. W latach 60. XX wieku działka ta została wywłaszczona na rzecz Skarbu Państwa, a jej zwrot nastąpił dopiero na podstawie decyzji Starosty (...) z dnia 2 marca 2010 r. Jako że K. P. (1) zmarła w roku 2004 r. (obejmując wcześniej w całości spadek po zmarłym w 1991 r. mężu), zwrot wywłaszczonej nieruchomości nastąpił na rzecz jej spadkobierczyni, córki A. M.. Niewątpliwie zrealizowane prawo do zwrotu wywłaszczonej nieruchomości miało swoje źródło w spadku, który A. M. objęła w całości na mocy testamentu po K. P. (1). Przepis art. 136 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami wskazuje na dwa podmioty, które uprawnione są do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości: poprzedniego właściciela oraz spadkobiercę poprzedniego właściciela. Gdyby zatem A. M. nie posiadała statusu spadkobiercy, nie miałyby prawa wystąpienia z wnioskiem o zwrot wywłaszczonej nieruchomości i nie mogłyby skutecznie domagać się realizacji uprawnienia wynikającego z ustawy. Podkreślić również należy, że zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa zwrot wywłaszczonej nieruchomości jest restytucją (przywróceniem) stosunków prawnych sprzed wywłaszczenia (wyrok WSA we Wrocławiu I SA/Wr 290/12, por. wyrok z dnia 26 stycznia 1995 r. (...) SA (...), (...) 1996 nr 2 poz. 68 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1996 r. III AZP 31/95, OSNIAPiUS 1996, nr 14, poz. 194). Jak zwrócił uwagę Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. w wyroku z dnia 9 lipca 2008 r. (sygn. akt III SA/Wa 582/08), przywracając stan prawny, który

istniał przed wydaniem decyzji o wywłaszczeniu, decyzja o zwrocie nieruchomości pełni funkcję restytucyjną, czyli jest aktem prawnym, który wywiera bezpośrednio skutki w sferze prawa cywilnego. Przywraca bowiem prawo własności nieruchomości jej poprzedniemu właścicielowi lub jego następcom prawnym. Decyzja o zwrocie powoduje przejście prawa własności na dotychczasowego właściciela lub jego spadkobierców, jednakże nie kreuje tego prawa; przywraca tylko wcześniej panujące stosunki prawnorzeczowe.

Powyższe pozwalało uznać, że omawiana działka nr (...) weszła w skład spadku po K. P. (1), co zresztą zgodnie przyznały obie strony. Kwestią sporną natomiast stała się wartość tejże nieruchomości, od której uzależniona była wysokość zachowku. Powódka, jako podstawę wyliczenia wysokości dochodzonego zachowku przyjęła łączną wartość działki nr (...) oraz darowizny zabudowanej działki nr (...), która jej zdaniem wynosiła ok. 850 000 zł. Z kolei pozwana utrzymywała, iż jest w posiadaniu operatu szacunkowego, zgodnie z którym wartość 1m² nieruchomości wynosi 270 zł, a zatem wartość całej działki nr (...) to 20 250 zł. Na wniosek powódki Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego, który ustalił wartość rynkową działki według stanu na dzień śmierci spadkodawczyni i poziomu cen na dzień sporządzenia opinii (10 września 2014 r.) na kwotę 34 990 zł (466,53 zł/m²). Strony nie zakwestionowały opinii biegłego w tym zakresie.

Sąd przychylił się do twierdzeń powódki, iż w skład spadku po K. P. (1), oprócz działki nr (...), wchodziła również działka nr (...) o powierzchni 0.03.40 ha położona w P. na R.. Powódka przedstawiła na tę okoliczność dowód w postaci wypisu z księgi wieczystej nr (...), w której jako jedyna właścicielka tejże działki wpisana jest K. P. (1). Sąd nie mógł uznać twierdzeń pozwanej złożonych na tej samej rozprawie, jakoby podarowała ona tę działkę Miastu P., skoro pozwana sama przyznała, iż nie został sporządzony akt notarialny tej darowizny. Wyjaśnienia pełnomocnika pozwanej, złożone na piśmie z dnia 30 stycznia 2014 r., wraz z załączonymi dokumentami, również w ocenie Sądu nie udowodniły okoliczności, że działka nr (...) została skutecznie wywłaszczona i nie stanowiła później własności K. P. (1), ani jej spadkobierczyni, A. M.. Przedłożone postanowienie Sądu Powiatowego dla miasta P. z dnia 8 grudnia 1952 r., stanowi dowód tego, że z księgi wieczystej nr (...) odłączona została parcela nr (...) o obszarze 765 m² położona na R. w P., dla której założona została osobna księga wieczysta nr (...), a jej właścicielką była K. P. (1). Według pełnomocnika pozwanej, w wyniku podziału tej nieruchomości i postępowania wywłaszczeniowego działki nr (...), pozostała działka nr (...) o powierzchni 424 m², którą na podstawie umowy sprzedaży z dnia 21 października 1977 r. zawartej w trybie art. 6 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, od K. P. (1) nabył Skarb Państwa. Przedłożone przez pełnomocnika pozwanej dokumenty dowodzą jedynie losów prawnych działki nr (...), nie zaś działki nr (...). Sąd uznał zatem, iż domniemanie, że prawo jawne z księgi wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym (art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece) nie zostało skutecznie obalone przez stronę pozwaną. Mając na względzie powyższe oraz przepis art. 234 k.p.c. (domniemania ustanowione przez prawo (domniemania prawne) wiążą sąd; mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza), Sąd uznał stan prawny działki nr (...) według przedłożonego przez powódkę odpisu zwykłego księgi wieczystej nr (...), który odzwierciedlał stan przedmiotowej działki na dzień 18 lipca 2013 r. i w którym jako właścicielka tejże działki wpisana była K. P. (1). Sporządzona na zlecenie Sądu wycena wartości rynkowej omawianej działki nr (...), wg stanu na dzień 25 stycznia 2004 r., a cen na dzień sporządzenia opinii biegłego w tym zakresie (10 września 2014 r.), wyniosła 42 010 zł.

Mając na względzie powyższe, Sąd ustalił czystą wartość spadku na kwotę **77 000 zł (34 990 zł** – wartość działki nr (...)) oraz **42 010 zł** – wartość działki nr (...)).

Przepis art. 993 k.c. nakazuje przy obliczaniu zachowku doliczyć do spadku także darowizny dokonane przez spadkodawcę - zgodnie z regułami określonymi w dalszych przepisach kodeksu.

W omawianej sprawie nie budziło wątpliwości, iż do spadku należało zaliczyć darowiznę dokonaną przez spadkodawczynię w dniu 27 listopada 1995 r. na rzecz pozwanej. K. P. (1), będąca już wówczas jedyną właścicielką zabudowanej nieruchomości położonej przy ul. (...) w P. obejmującej działkę nr (...), przeniosła na rzecz córki w drodze darowizny 1/2 udziału w tej nieruchomości. Podnoszona przez powódkę konieczność zaliczenia tejże darowizny na rzecz spadku po K. P. (1) na potrzeby obliczenia należnego jej zachowku, nie została zakwestionowana przez stronę pozwaną. Bez znaczenia było powoływanie się przez powódkę na okoliczność, iż omawiana darowizna dokonana

została przed okresem krótszym niż 10 lat licząc wstecz do dnia otwarcia spadku po K. P. (1). Dziesięcioletni okres, o którym mowa w przepisie art. 994 § 1 k.c., dotyczy bowiem darowizn dokonywanych na rzecz osób niebędących spadkobiercami lub uprawnionymi do zachowku. Z powołanego przepisu art. 994 § 1 k.c. wynika, że przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku darowizn dokonanych na rzecz tych osób przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku. Natomiast darowizny uczynione na rzecz spadkobierców oraz osób uprawnionych do zachowku są doliczane do spadku bez względu na czas ich dokonania (wyr. SA w Białymstoku z dnia 1 czerwca 2004 r., I ACa 285/04, OSAB 2004, z. 3, poz. 3, wyr. SA w Białymstoku z dnia 12 listopada 1996 r., I ACr 308/96, OSA 1997, z. 11-12, poz. 68).

Kwestią sporną było natomiast zaliczenie do spadku po K. P. (1) udziału w pozostałej, tj. 1/2 części nieruchomości obejmującej działkę nr (...) objętej wcześniej umową darowizny z dnia 27 listopada 1995 r. W dniu 25 kwietnia 2002 r. K. P. (1) i jej córka A. M., jako współwłaścicielki powyższej nieruchomości, dokonały zniesienia współwłasności tejże nieruchomości w ten sposób, że wyłączną właścicielką całej nieruchomości stała się A. M.. W ocenie powódki, przeniesienie udziału na rzecz pozwanej nastąpiło bez jakiegokolwiek spłaty lub dopłaty z jej strony na rzecz spadkodawczyni, zatem odpowiadało ono treści umowy darowizny i podlegało doliczeniu do spadku. Pozwana A. M., choć przyznała, iż sposób nabycia działki nr (...) jest pomiędzy stronami bezsporny, to jednak kategorycznie nie zgadza się z twierdzeniem powódki, że ta czynność prawna stanowiła darowiznę. Wskazywała, że co prawda w drodze tej umowy stała się wyłączną właścicielką nieruchomości, ale jednocześnie zobowiązała się do szeregu świadczeń na rzecz matki. Nie była to zatem umowa bez zobowiązań z jej strony. W sporze dotyczącym kwalifikacji prawnej tej umowy, Sąd przyznał rację powódce.

Jak wyjaśnił Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 9 stycznia 2013 r. (sygn. akt I ACa 714/12), przy wykładni art. 933 k.c. należy mieć na względzie, że o doliczeniu świadczenia do spadku (celem ustalenia substratu zachowku) nie decyduje ani przedmiot świadczenia spadkodawcy, ani też cel tego świadczenia. Istotne jest tylko to, aby miało ono postać „darowizny”, o której mowa w art. 888 i n. k.c. Zgodnie z przepisem art. 888 § 1 k.c. przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku. Darowizna jest zatem umową o przeniesienie praw majątkowych, w której świadczenie darczyńcy dokonywane jest pod tytułem darmym (negotia lucrativa), tj. nie łączy się z żadnym ekwiwalentnym świadczeniem ze strony osoby obdarowanej. Darowizna jest wyrazem szczodropliwości darczyńcy i stanowi niejako prawzór neodpłatnych czynności prawnych (por. L. Stecki, (w:) J. Rajski (red.), System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań - część szczegółowa. Tom 7, Warszawa 2001, s. 191).

Dokonane w dniu 25 kwietnia 2002 r. pomiędzy K. P. (1) a A. M. umowne zniesienie współwłasności nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), nastąpiło bez żadnych dopłat. Jak wynikało z zawartej umowy, z tytułu zniesienia współwłasności K. P. (1) oraz A. M. nie miały względem siebie żadnych dopłat pieniężnych ani żadnych innych roszczeń, co świadczy o neodpłatnym charakterze tej umowy. Co do podnoszonego przez pozwaną faktu, iż w wyniku tej umowy przejęła ona na siebie określone zobowiązania wobec matki, Sąd odniósł się w ten sposób, że nie mogły one stanowić podstawy do odmówienia rzeczowej umowie charakteru umowy darowizny. Zauważyć należy, że regulacje kodeksowe umowy darowizny również przewidują pewne świadczenia, których spełnienia może domagać się darczyńca od obdarowanego (np. wykonanie polecenia, art. 893-895 k.c.). Nadto, zgodnie z art. 897 k.c., jeżeli po wykonaniu darowizny darczyńca popadnie w niedostatek, obdarowany ma obowiązek, w granicach istniejącego jeszcze wzbogacenia, dostarczać darczyńcy środków, których mu brak do utrzymania odpowiadającego jego usprawiedliwionym potrzebom albo do wypełnienia ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych. Obdarowany może jednak zwolnić się od tego obowiązku zwracając darczyńcy wartość wzbogacenia. W stanie faktycznym omawianej sprawy Sąd uznał, iż charakter świadczeń, do których zobowiązana była pozwana A. M. względem swej matki w wyniku zawartej umowy o zniesienie współwłasności nieruchomości, odpowiadał charakterowi świadczeń, które k.c. przewidział dla obdarowanego w ramach instytucji darowizny. Nie oznacza to jednak, iż mają one charakter ekwiwalenty w stosunku do świadczenia darczyńcy. Z tych też powodów nie mogły one stanowić podstawy do odmówienia rzeczowej umowie charakteru umowy darowizny.

Stosownie do przepisów art. 995 § 1 k.c. wartość przedmiotu powyższych darowizn obliczyć należało według stanu z chwili ich dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku. Wyceny przedmiotu obu darowizn dokonał biegły sądowy wg cen na dzień 10 września 2014 r. Wartość rynkowa udziału wynoszącego 1/2 nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) wg stanu na dzień 27 listopada 1995 r., a zatem wartość przedmiotu pierwszej darowizny, została wyceniona na kwotę **312 614 zł**. **Na taką samą kwotę** biegły wycenił wartość rynkową przedmiotu drugiej darowizny, tj. udziału wynoszącego 1/2 nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) - wg stanu na dzień 25 kwietnia 2002 r. Strony nie zakwestionowały opinii biegłego w tym zakresie.

Zaliczając powyższe darowizny do spadku, jego łączna wartość wyniosła **702 228 zł (34 990 zł** – wartość działki nr (...), **42 010 zł** – wartość działki nr (...), **625 228 zł** – łączna wartość darowizn udziałów w działce nr (...)). W sprawie nie przedstawiono dowodów wskazujących na istnienie innego niż wyżej wskazanego majątku spadkowego, w tym długów spadkowych, zatem ww. kwotę 702 228 zł Sąd przyjął jako podstawę wyliczenia należnego powódce zachowku. Zachówek ten przysługiwał powódce w wysokości połowy wartości jej udziału w spadku (czyli połowę z 1/4), co przy substracie wyrażającym się kwotą **702 228 zł**, stanowiło wartość równą kwocie **87 778, 50 zł**.

Jak jednak wynika z przepisu art. 996 k.c., na należny uprawnionemu zachówek zalicza się darowiznę dokonaną przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku. Jeżeli uprawnionym do zachowku jest dalszy zstępny spadkodawcy, zalicza się na należny mu zachówek także darowiznę dokonaną przez spadkodawcę na rzecz jego wstępnego.

Powódka pierwotnie utrzymywała, iż nie jest jej wiadome, aby jej ojciec, jako wstępny, otrzymał od spadkodawczyni jakąkolwiek darowiznę, która mogłaby być zaliczona na poczet przysługującego jej zachowku. Z kolei pozwana argumentowała, że w dniu 25 stycznia 1979 r. R. P. z żoną H. otrzymali od K. i J. P. tytułem darowizny działkę nr (...) położoną w P. przy ul. (...). Przyznać należało rację powódce, która w odpowiedzi na twierdzenia pozwanej wносиła, że darczyńcami tejże nieruchomości obejmującej działkę nr (...) byli małżonkowie K. i J. P., a więc spadkodawczyni K. P. (1) mogła dokonać darowizny jedynie 1/2 udziału we własności ww. działki. Nadto, darowizna ta dokonana została nie wyłącznie na rzecz syna R., lecz do jego wspólności majątkowej z żoną H., co wyraźnie zastrzeżono w umowie darowizny, tak więc otrzymana przez niego darowizna od spadkodawczyni odpowiada zaledwie 1/2 wartości jej udziału w 1/2 części własności tej działki, a nie wartości całej działki.

Odstępstwa od zasady łącznej wspólności majątkowej na gruncie przepisów o zachowku są dopuszczalne, co znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie. W sytuacji gdy spadkodawca uczynił darowiznę na rzecz uprawnionego do zachowku i na rzecz jego małżonka z zastrzeżeniem, że przedmiot darowizny wejdzie do majątku wspólnego obdarowanych, na należny uprawnionemu zachówek zaliczeniu podlega tylko wartość połowy przedmiotu darowizny (wyr. SN z dnia 30 października 2003 r., IV CK 158/02, Lex nr 106579).

Pozwana utrzymywała, że według posiadanego przez nią operatu szacunkowego, wartość przedmiotowej nieruchomości wynosiła 71 692 zł. Później wniosła jednak o powołanie biegłego z dziedziny szacowania nieruchomości celem wyceny działki nr (...), do czego Sąd się przychylił, zlecając biegłemu wycenę tejże działki według stanu na dzień darowania, tj. 25 stycznia 1979 r. i cen na dzień sporządzenia opinii. Wartość rynkową całej działki nr (...) biegły sądowy wycenił na kwotę **84 636 zł**, której - po dodatkowych wyjaśnieniach biegłego złożonych na wniosek pozwanej - strony nie kwestionowały. Przyjąć zatem należało, że wartość darowizny dokonanej przez spadkodawczynię na rzecz jej syna R. P. wyniosła **21 159 zł**. Stosując odpowiednio regułę zawartą w art. 991 § 1 k.c. (wysokość zachowku = połowa wartości udziału spadkowego jaki by przypadła uprawnionemu do zachowku przy dziedziczeniu ustawowym) na należny powódce zachówek Sąd zaliczył 1/4 wartości ww. darowizny, tj. kwotę **5 289,75 zł**. R. P. posiadał bowiem dwie córki: powódkę K. O. oraz M. K.. Udział każdej z nich w powyższej darowiznie ojca wynosił 1/2 (21 159 zł : 2 = 10 579,50 zł), przy czym na potrzeby zachowku należnego powódce należało zaliczyć połowę tego udziału (10 579,50 zł : 2 = 5 289,75 zł).

Powódka K. O. mogła się zatem domagać uzupełnienia należnego jej zachowku o kwotę **82 488,75 zł** (87 778, 50 zł – wartość zachowku minus 5 289,75 zł – wartość darowizny zaliczonej na poczet zachowku).

Bez znaczenia dla kwestii obliczenia należnego powódce zachowku okazała się podnoszona przez pozwaną kwestia rzekomej darowizny mieszkania przy ul. (...) w P., którą spadkodawczyni K. P. (1) miała dokonać na rzecz swojego syna R. P., ojca powódki. Mieszkanie to było bowiem mieszkaniem komunalnym, które R. P. zajmował na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale jako najemca wraz z żoną, córkami i teściową. Po jego śmierci mieszkanie to wykupiła jego żona H. P., czego ostatecznie pozwana nie zakwestionowała.

Powódka K. O. w pozwie domagała się od pozwanej A. M. zapłaty 100 000 zł. Sąd w punkcie 1 wyroku, na skutek błędu rachunkowego zasądził kwotę 43.412 zł, w miejsce należnej powódce kwoty 82 488,75 zł (przy ustalaniu należnego powódce zachowku, Sąd przyjął, że wartość całej działki nr (...) wynosi 312.614 zł, mimo, iż w rzeczywistości jest to wartość jedynie jej udziału wynoszącego 1/2). Tym samym zasądzone powódce roszczenie może ulec skorygowaniu i podwyższeniu do kwoty 82 488,75 zł, jednakże jedynie w przypadku złożenia przez nią apelacji do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu.

Rozstrzygnięcie o odsetkach zapadło na podstawie art. 481 k.c., przy przyjęciu wymagalności roszczeń od daty ogłoszenia wyroku, tj. 12 marca 2015 r. Sąd oddalił powództwo o zapłatę odsetek od zasądzonej kwoty od dnia 28 lutego 2012 r. do dnia 11 marca 2015 r. z uwagi na fakt, iż należny powódce zachówek wyliczony został przez Sąd, na podstawie sporządzonych przez biegłego sądowego aktualnych wycen nieruchomości wchodzących w skład spadku i stanowiących przedmiot zaliczanych do spadku darowizn.

Sąd w oparciu o treść art. 355 par. 1 kpc umorzył postępowanie odnośnie kwoty 6.250 zł, co do której powódka cofnęła pozew pismem z dnia 21 maja 2013r., a która to kwota nie została ponownie objęta rozszerzeniem żądania.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie przepisów art. 100 k.p.c., obciążając nimi strony stosunkowo, tj. w 59 % powódkę, a pozwana w 41 %. Sąd wziął pod uwagę przy rozliczaniu kosztów procesu okoliczność, że pierwotną kwotą zgłoszoną w pozwie była kwota 106.250 zł. (rozdzielenie kosztów procesu nastąpiło, przy uwzględnieniu, że należna powódce kwota wynosi 43.412 zł).

W skład kosztów procesu poniesionych przez powódkę wchodzi: opłata stosunkowa od pozwu w wysokości 4 000 zł, zaliczka na poczet opinii biegłego w kwocie 2 500 zł, koszty zastępstwa procesowego w wysokości 5 400 zł (3 600 zł + 1800 zł) oraz opłata od pełnomocnictwa w wysokości 34 zł. Z kolei pozwana poniosła koszty w postaci kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 3 600 zł oraz opłaty od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

Wysokość kosztów zastępstwa procesowego ustalone zostały zgodnie z § 6 pkt 6 oraz § 13 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Rozstrzygnięcie zawarte w pkt IV 2 i 3 wyroku uzasadnia treść przepisu art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.). W przedmiotowej sprawie na nieuiszczone koszty sądowe (1 488,56 zł) składały się wydatki związane z wynagrodzeniem biegłego sądowego nieuiszczone z zaliczki wniesionej przez powódkę (kwota 488,56 zł), jak również z tytułu uzupełniającej opłaty sądowej od pozwu, której nie wniosła powódka rozszerzając zakres swego żądania (1 000 zł). Nakazanie ściągnięcia od stron tychże kwot na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu, nastąpiło zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Mając na uwadze całokształt okoliczności sprawy, powyższe rozważania i na podstawie wyżej powołanych przepisów, Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji wyroku.

/-/ SSO Małgorzata Małecka